

A MAGYARSÁG ÖRÖMÜNNEPE

KÉT ÉVTIZED ÓTA a balsors tépte magyar nép rendíthetetlen hittel énekelve a Himnuszt, nem hiába könyörgött az Úrhoz: „Hozz rá víg esztendő.” Végre a jó esztendő eljött s fontos dátumként illeszkedett bele a magyar történet folytonosságába.

Honvédeink öt napon keresztül örömtől repeső szívvel meneteltek, hogy megszállják azt a földet, amely több, mint ezer esztendő óta a miénk, de amelyet az igazságtalan erőszak húsz évvel ezelőtt elrabolt tőlünk. Ujjong a nemzet a határon innen s reménykedik a határon túl. Az, amire a magyar biztos reménnyel vágyakozott, amire törhetetlen hittel sóvárgott, hirtelen valósággá szilárdult: a Trianonban szétmarcangolt és elevenen eltemetett magyarság koporsó-fedele fölpattant s a nemzet egyik része éppen halottak napján föltámadott. Két évtized sötét éjszakája után végre megvirradt: a nemzetek legfőbb Ura megengedte, hogy az igazság napja ránk ragyogjon. A halhatatlan magyar nemzet örökkévalóságának történeti lehelléttét most melegen, élményszerűen, örömtől kipirultan érezzük orcánkon. A világtörténet természetes logikája győzött: egy nemzet testét nem lehet örökre erőszakkal szétdarabolni, tagjai a történelem sokszoros tanúsága szerint előbb-utóbb újra egyesülnek.

Most a nemzettest egyik tagja visszailleszkedett a magyarság szervezetébe. Ez a nagyszerű történeti aktus újra igazolja a magyarságnak itt a Duna medencéjében szerzett örök jogát és ideig-óráig megbénítható, de azért végül mindig diadalmaskodó történeti hivatását. A Felvidék magyarságának rabsága nemzetünk történetének hősi eposzában csak rövid idejű epizóddá törpült. A népi önrendelkezés húsz évvel ezelőtt fennen hangoztatott, de mindjárt eltemetett igazságának közép-európai földrengése kidobta az ősi magyar rögből a Trianonban faragott bitorló határokévek egész sorát. Nem hiába hordoztuk körül szerte az országban a csonka határokig Szent István esztendejében az országépítő nagy királynak soha el nem porladó jobbját: hálás nemzetére még ebben az évben áldást árasztott s palástját újra ráborította a szent koronájától elszakított földre.

Milliónyi, a balsors által tőlünk elsodort, a szenvedések tüzeiben megedzett, magyarabbá acélosodott magyart Ölelünk most keblünkre, akinek lelke erős, a nemzethez hűséges és minden áldozatra kész maradt. Egységes örömmámorban olvad most össze a felszabaduló és

felszabadító, a visszacsatolt és a visszacsatoló magyarság szíve. Az előbbi magával hozza két évtizedes fájdmának és szívós önfenntartási küzdelmének sok-sok termékeny tapasztalatát és tanulságát, hogy ezekkel meggazdagítsa és fölfrissítse a magyar életet; az utóbbi pedig tárt karokkal és testvéri szeretettel fogadja a visszatértet, hogy megerősödött magyar öntudata újra bekapcsolja a régi szellemi és állami közösségbe. Milliányi magyar, ezer esztendő múltunk minden örömének és fájdmának hú részese, most ismét a Szent Korona tagja. Az ősi magyar állami erő történeti gravitációjának, a magyar Szent Korona titokzatos vonzóerejének, az egységes magyar összetartozás soha ki nem irtható tudatának ünnepét üljük.

Ennek az ünnepnek egyik forrása kétségkívül a nemzetközi igazságosságnak Európa látóhatárán fölpirkadó eszméje is. Az igazságosságnak húsz hosszú esztendő óta hiába követelt gondolata azonban most sem diadalmaskodott volna Hitler Adolf akaratszénije és a német nemzet újjászervezett hatalmas ereje, másrészt Mussolini Benito csodálatos diplomáciai bölcsesége és komoly elszántsága nélkül: a népi igazságosság eszményének az ő történeti felelősségérzésük szerzett érvényt. A Német- és Olaszbirodalom igaz barátsága és jóindulata el nem múló hálára kötelezi nemzetünket. Lengyelország megható testvéri támogatása méltó volt ahhoz a sokszázados mély lelki közösséghez, amely a két népet egymással jó- és balsorsban mindig egybefűzte.

A nemzet szívét őszinte hálaérzés tölti el államéletünk mindazon vezetői iránt, akik nemzeti létünknek ezt a nagy történeti fordulatát szívós munkával, államférfiúi bölcseséggel és céltudatos erővel előkészítették, elsősorban az ország Kormányzója, vitéz Horthy Miklós Ő Főméltósága iránt, akinek személyiségében a magyar heroikus embereszmény a legszebb formában öltött testet, akinek rendületlen hivatástudata, a legsúlyosabb helyzetben is a nemzetbe mindig hitet sugalló ereje az agyon csonkított országot nemcsak újjáépítette a romokból, hanem most nemzetközi tekintélyével és kitaró munkájával az ország jókora darabját vissza is szerezte. A nemzet pedig a leomlott határon innen és túl a hosszas idegfeszítő diplomáciai küzdelem közepette, amelyben hadseregünk felvonuló ereje büszke elszántságunk biztosítéka volt, kemény fegyelmezettségről, méltóságteljes türelemről és hősies önmegtadáról tett tanúságot.

Az UJJONGÓ KÖZÖRÖM közepette illik egy kissé megállanunk, hogy szemügyre vegyük, mit kellett a Felvidék magyarságának szenvednie két évtized alatt nemzeti művelődésük és gazdasági életük szempontjából?

Az erdélyi magyarságnak az egyetemes magyar hagyományon túl van külön önálló színezetű történeti hagyománya, mert a mohácsi vész óta századokon keresztül sajátos történeti feltételek között külön élte a maga életét. Mégis nehéz Erdélyben is a mai viszonyok között a magyarság életprogramját kitűzni. Hát még a Szlovenszónak nevezett Felvidéken! Ennek nem volt a múltban külön árnyalatú egységes kulturális hagyománya. A magyarlakta Felvidék a Dunántúlra és az Alföldre irányult: Budapest volt a kiegyezés óta a központ, ahová minden művelődési és gazdasági szervezeti szál vezetett. Ezek meg-

szakadása után nem volt összetartó erő, valamiféle egységes központ Nyugat és Kelet között, legfeljebb ha az elipsziszalakú Felvidék két gócpontjára, Pozsonyra és Kassára gondolunk. A magyarság hirtelen leszakadva, magára hagyatva amorf állapotba jutott s csak később, felocsúdva az aléltságból, kezdett igazi centrumok híján szervezkedni.

A művelt tisztviselői réteg nagyrészt az anyaországba távozott. A szabad foglalkozású értelmiség igen vékony kis rétege maradt meg. Az új magyar középosztály nehezen alakult ki: a magyar lakosságnak 90.5 %-a csak elemi népiskolai műveltségre szorítkozott. Azoknak, akik az alsóbb rétegekből a középosztályba emelkedtek, nem volt meg a kellő történeti hagyománytökéjük. A részben asszimilált, kétnyelvű réteg, amelyet érdekei már-már magyarrá formáltak, egyhamar levetette a magyar mázat; egy ideig még ingadozott, aztán az új államhoz lélekben is csatlakozott s a szorongatott harmadrendű állampolgárrá süllyedt magyarság testéről rideg közönnyel levált. Újra az államalkotó többség tagja lett, de most már nem a magyaré, hanem a csehszlováké. Azok, akik a felvidéki magyar társadalomnak szervező és vezető tényezőivé emelkedtek, túlnyomóan a független birtokos réteg tagjaiból kerültek ki. De így is nagy hiány mutatkozott megbízható, odaadóan dolgozó szellemi vezetőrétegben. A magyarság ezért erősen szétszóródott, kollektív erő kifejtésre viszonylag kevésbé volt képes. A gazdasági viszonyok úgy leromlottak a céltudatosan elnyomó cseh gazdasági politika következtében, hogy a mindennapi gondok az emberek legtöbbszörét egészen lefoglalták. Így kevésbé jutott idejük a közdolgokra, a magyar nemzeti öfenntartás és önkifejtés közös eszményeinek szolgálatára. Az újfent imperialista cseh állam túlságosan tevékeny és hódítani vágyó munkaláza, a csehek minden téren érezhető erőszakos előretörése, a Felvidéknek gazdasági gyarmattá süllyesztése, a magyarpusztító földreform és adórendszer állandó nyomása volt a magyar lélekre s lefokozta — főképp az első évtizedben — életörömét, magabizását és lendületét. A régebben jó módú magyar kispolgárság elproletarizálódott; a súlyos gazdasági válság közepette számos magyar áttelődött az osztályharcos szocialista és kommunista pártokba, amelyek szemében a nemzeti eszme, történeti jog, népi öntudat csak elavult és értéktelen lim-lom.

Ez a társadalmi légkör vette körül az összeomlás óta felnövekvő magyar ifjúságot. A cseh művelődéspolitikája minden törekvése möhön oda irányult, hogy minél több magyar gyermekből ölje ki a magyar nemzeti történeti tudatot, a művelődésbeli hagyományközösség értékérzését, ezt az igazi nemzetfenntartó szellemi hajtóerőt. A magyar nyelvnek, nemzeti irodalomnak és történelemnek az iskolákban kieroszakolt háttérbe szorításával, eltorzításával vagy teljes eltörlésével a csehek fokozatosan meg akarták fosztani a magyarságot a nemzeti összetartozás, sorsközösség és történeti hivatás tudatától.

A kb. 800.000 lélekre tehető magyarságnak Szlovenszón 736 magyar népiskolája volt (csak 74 belőle állami) 88.104 tanulóval, Kárpátalján pedig 101 magyar népiskolája 16.515 tanulóval. A magyar tanítók száma kb. 1900. A csehek teleszórták a magyarlakta területeket is szlovák elemi iskolákkal, amelyeket bőségesen szereltek fel. Tizen-

négyezer magyar tanuló volt kénytelen nem-magyar népiskolába járni. Volt ugyan 15 magyar polgári iskola, de a magyar polgári iskolásoknak 35%-a nem-magyar nyelvű iskolát kényszerült látogatni.

A magyar tanítási nyelvű középiskolák száma 8 volt, 96 osztállyal, kb. 4000 magyar tanulóval. Az utóbbi öt év alatt majdnem ezerrel szaporodott a magyar középiskolai tanulók száma. 1935-ben 240 magyar tanuló tett érettségi vizsgálatot. A magyar középiskolai tanulóknak 25%-a volt kénytelen idegen nyelvű és szellemű iskolában végezni tanulmányait. A csehszlovák és magyar tagozatú, vegyes középiskolák a csehszlovák állam szellemi-politikai tarkaságát miniatűr-képpen szemléltették: vegyes a tanári kar, vegyes az ifjúság. Ezért egységes világnézetű nevelésről szó sem lehetett. „A mi középiskoláink — így jellemzi belső életüket és szellemüket az egyik tanár — nem tudnak nevelni, mert a neveléshez egységes világnézet, lelki egyneműség kell, ez pedig nincs meg a tanári karokban. Az egyik tanár vallásos, a másik ateista, a harmadik konzervatív, a negyedik haladó, az ötödik faj magyar, a hatodik csehszlovák, a hetedik nemzetközi, a nyolcadik polgár, a kilencedik kommunista, a tizedik, tizenegyetik és végig mind más világnézetű. Milyen világnézet ragad ebből a zűrzavarból a szegény fiatal lélekre? És milyen ideál alakul ki a szegény fiatal magyar előtt, aki fajtája nagyjait vagy nem ismeri, vagy torzítva ismeri. Új hazája nagyjai még idegenebbek, mint hogy ideáljai lehetnének. Ez az ideáltalanság a legnagyobb átka a kisebbségi magyar ifjúságnak.“

Ezekből a zavaros, a magyar ifjúság értékfelfogását egységesen ki nem formáló középiskolákból jutott az ifjú az egyetemekre. A kb. 1200 magyar egyetemi vagy főiskolai hallgató magyar egyetem híján a cseh és a német egyetemekre vagy főiskolákra iratkozott be, ahol világnézeti szempontból a középiskolák kaosza folytatódott, nemzeti szempontból pedig természetesen a magyar kultúrába való behatolás lehetősége merőben hiányzott. A prágai és a pozsonyi egyetemen magyar tanszék volt ugyan szervezve, de az első tanárok halála óta betöltetlenül maradt. A magyar egyetemi hallgató a tudományokba cseh vagy német nyelven mélyedhetett el. Így csehszlovák társaival szemben többszörös szellemi munka árán szerezhette meg diplomáját. A fiatal magyar ügyvédnek, mérnöknek, tanárnak nem volt alkalma megismerni a magyar tudományos műnyelvet, foglalkozásának elméleti és gyakorlati szakkifejezéseit. Szakműveltsége merőben cseh vagy német volt. A magyar szellemi életnek majdan vezetésre hivatott fiatal adeptusait a tragikus sors úgy küldte Prágába vagy Brünnebe, mint a szenvedések iskolájába. Itt, idegen talajon, kezdett fölgerjedni az ellentét hatása alatt sok ifjú magyarságának dacos öntudata, amely arra serkentette, hogy összevetve a sivár felvidéki magyar viszonyokat a csehek föllendült kulturális és gazdasági életével, a jobbítás, a reform útjain törje a fejét.

A Felvidéken, elszakadva Budapesttől, a magyar irodalmi központtól, fokozatosan elhomályosult a magyar irodalmi közösség tudata. Az irodalmi szükségletet érző művelt magyarok nagy része a trianoni Magyarországra távozott s így nem fejlődhetett ki autochton irodalom,

mert alig volt közönsége. De a falusi nép lelki szükségleteihez szabott magyar irodalom sem tudott kibontakozni: a nép szellemi fölemelkedésének eszközei hiányoztak. Magyarország irodalmi termelésétől a cseh politika a Felvidéket kínai fallal zárta el. Szörnyű lélekpusztítást vitt végbe, különösen az ifjúságban, az anyaországból a kommunizmus bukása után kiszökött marxista „emigránsok“ bosszúja, amely nem ismert határt a Csonka-Magyarország elleni izgatásban és befekettetésben. Szennyes dühüknek a cseh kormány korlátlan szabadságot engedett, magyar lapjait velük íratta, hogy a magyarság lelkét minél jobban szétporlassza.

A magyarság vezetői látva látták, hogy nincsen a felvidéki magyar kultúrának olyan szerve, amely szellemileg kellő színvonalon és vonzó erővel nemzeti irányban táplálni tudná s amelyre mint tekintélyes és méltó szellemű gópontra föltekinthetne. 1931-ben alakult a „Csehszlovákiai Magyar Tudományos, Irodalmi és Művészeti Társaság“, az ú. n. Masaryk-Akadémia, amelynek anyagi alapját a köztársaság elnökének egymillió csehkoronányi alapítványa vetette meg. Alapszabályszerű célja lett volna a felvidéki magyar tudósok, írók és művészek együttműködése és érdekvédelme. Túlnyomóan marxista tagokból állott: a jóérzésű magyar tudósok vagy művészek joggal megtagadták belépésüket. A látszat-akadémiának nem volt vonzóereje sem az öregekre, sem a fiatalokra, mert már politikai célú alakulásakor sem volt magyar nemzeti hitele. A magyar szellemi akciónak új forrásból kellett előbuggyannia. Elő is buggyant, de a magyar kisebbségi kultúra életnek nem új, hanem régi forrásaiból: a pozsonyi Toldy-körből, a kassai Kazinczy-társaságból s a komáromi Jókai-egyesületből „Csehszlovákiai Magyar Irodalmi Szövetség“ címen, hogy egyengesse az utat az egységes szellemű magyar kultúra fejlesztésére s az új magyar nemzedék folytonos felszívására. Most rövidesen helyre fog állni a magyar művelődés közössége, amelynek szövetébe új színű szálak fognak északi határaink felől beleszövődni.

A CSEH MŰVELŐDÉSPOLITIKA arra törekedett, hogy a magyarságot az iskolázás útján nemzeti öntudatától s nyelvétől megfossza és fokozatosan beolvassza. A cseh gazdaságpolitika céltudatos és tervszerű munkája pedig arra irányult, hogy a magyarság anyagi erejét megtörje és gazdasági fölemelkedését meggátolja. Először a földreform útján a magyarság birtokállományát a csehszlovák nép számára iparkodott alaposan megrabolni. Az elvett magyar földvagyonnak csak 20%-át adták a magyarságnak, 80%-át idegen kézre juttatták. A földreform céljára 325.852 hektárt, a magyarlakta területek 35%-át vették el, aminek csak egyötöde maradt más magyar kézen. A nagybirtokokat sújtó földreform ezerszám tette földönfutóvá a mezőgazdasági tisztviselőket, cselédeket és munkásokat. A magyarság testébe 94 cseh földművelő kolóniát ékeltek a tőlünk elvett földön. Magyar gazdasági szervezetek megalakulását lehetőleg meggátolták vagy tűrhetetlen ellenőrzés alá helyezték.

Nagy szerencsénk volt, hogy a magyarságnak mintegy 90%-a a Felvidéken zárt egységben lakik s így hatalmas tömegével ellen tudott

állni a csehek fondorlatos művelődési és gazdasági politikájának. Csak a felső, vegyesnyelvű széleken vesztettünk a cseh statisztika szerint 47 községet mintegy 720 km²-nyi területtel. Ugyancsak a cseh statisztika szerint 1921-től 1930-ig a magyarság lélekszáma 52.698 fővel fogyott, noha a magyarságnak természetes szaporodási indexe az állam többi nemzetiségéhez viszonyítva a legmagasabb volt. Ez utóbbi adat a magyarság nemzetbiológiai erejének és szívósságának fényes tanúsága, annál is inkább, mert a magyar falvak egészségügyileg nagyon elmaradtak. Viszont a halálozások száma, főképp tüdőgümőkór következtében, viszonylag igen magas. Az egészségügyi népnevelés komoly feladatokat ró ránk ezen a téren.

A magyarság fájdalmas elnyomásának intézményszerű adatait tovább sorolhatnánk el. Csak kettőt emelünk ki. Amely járásban a magyarság száma 20%-on felül volt, onnan a magyar községeket más járáshoz kapcsolták, hogy a magyarságot 20% alá nyomják és nyelvi jogától az állami és községi fórumok előtt megfossszák. Magyarokat hivatalokban alig alkalmaztak. Csak 295 magyar nyert alkalmazást a postán és 1434 a vasútnál: az előbbi az összes postás alkalmazottak 1%-a, az utóbbi a vasutasok 2%-a volt, noha a magyarság a lakosságnak 6%-át tette ki. Testvéreink minden téren keservesen érezhették, hogy idegen állami életformákba vannak gyömöszölve, hogy a régi nemzetállam fogalma most ketté vált: más a nemzet és más, idegen az állam, mint hatalmi szervezet.

De felre a húszéves álom rémképeivel! Most ismét egyesültünk a magyar Szent Korona abroncsa alatt, amely összhangban fogja egybe a nemzetet és az államot. A balsors sokszor választotta szét a kettőt. Volt idő, amikor százötven esztendeig az országnak kétharmada a török félhold szarván függött; volt idő, amikor a Felvidékből és egy darabka Dunántúlból állott a királyi Magyarország, Erdélyben külön magyar fejedelem országolt, a többi magyar föld ozmán rabigában görnyedt. S a három rész újra egyesült Szent István koronája alatt. Volt idő, amikor a vüágosi katasztrófa után az országot tartományokra vagdalták, de tizennyolc esztendő múlása után a szétdaraboló kéz maga illesztette Össze újra egységes egészbe a magyar birodalmat (1867). Most a Történet gényusa megint ugyancsak tizennyolc esztendő múltán kezdte meg nagyszerű reintegráló munkáját. A Felvidék visszacsatolása nemcsak azért jelentős, mert több, mint 12.000 km²-nyi területet és egymülió magyart adott vissza, hanem azért a lelki hatásért, hogy az egész magyarságnak, a most szétszórva élt nemzet corpus mysticum-ának egyesülési lehetőségébe vetett hitünket megerősítette, reményünket felfokozta.

Hálát adva az Egek Urának, hogy annyi szenvedés és megalázás után felénk fordította tekintetét, ezeréves múltunkból fakadó mély áhítattal kérjük őt, hogy most tágasabb határok között kilenc helyett tíz millió magyar minél hatékonyabban tölthesse be történeti küldetését s területben és erőben egyre gyarapodva minél szilárdabban alapozhassa meg a szebb és boldogabb jövőndőt!

KORNIS GYULA